

FINANSINSPEKTIONEN

Bankernas räntor och utlåning

AUGUSTI 2012 (KV 2 2012)

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	3
BAKGRUND	4
UTLÅNING, INLÅNING OCH RÄNTOR	6
Utlåning till företag och hushåll	6
Företagens finansiering	7
Inlåning från hushåll och företag	9
Marknads- och utlåningsräntor	9
Räntenetto	11
BANKERNAS MARGINALER PÅ BOLÅN	12
Bankernas finansieringskostnad	12
Bruttomarginal på bolån	13
Nettomarginal på bolån	14
KUNDERNAS SAMTLIGA BANKTJÄNSTER	17
Kunden ses som en helhet	18
BILAGA 1. BERÄKNING AV FINANSIERINGSKOSTNAD OCH ÖVRIGA KOSTNADER	20
Fördelning av bankernas finansiering	20
Kostnader för bankernas finansiering	20
Övriga kostnader	21
BILAGA 2. FINANSIELL REGLERING	22
Kapitaltäckningskrav	22
Liquiditetsreglering	23
ORDLISTA	25

Sammanfattning

Tillväxttakten i utlåningen till hushåll och företag minskar, men är fortsatt positiv och klart högre än motsvarande siffror för euroområdet. Bankernas marginaler på bolån har ökat under det andra kvartalet.

Svenska banker har i stor utsträckning redan anpassat sig till kommande kapitaltäckningsregler och krav på likviditetsbuffert. Trots denna anpassning till de tuffare kraven ökar utlåningen till företag och hushåll. Tillväxttakten i utlåningen till icke-finansiella företag minskade visserligen under det senaste kvartalet, men är fortsatt positiv till skillnad från utlåningen till icke-finansiella företag i euroområdet som minskar. Utlåningen till hushåll växer fortfarande, men i en lägre takt än tidigare, bland annat till följd av det bolånetak som FI införde 2010. Tillväxttakten för lån till hushåll är den lägsta sedan 1997.

FI har fortsatt att följa utvecklingen av bolånemarginalerna. FI har använt samma modell som i första rapporten och beräknat en genomsnittlig finansieringskostnad och marginal för bolån. Beräkningarna visar att finansieringskostnaden för det andra kvartalet har minskat jämfört med det första kvartalet i år. Det beror främst på att räntan för de säkerställda obligationerna har sjunkit. Samtidigt har även utlåningsräntan till hushåll sjunkit, men inte i samma utsträckning.

Bankerna har också andra kostnader utöver finansieringskostnaden. När även dessa dragits bort från utlåningsräntan uppgick marginalen för det andra kvartalet till 0,46 procentenheter i genomsnitt, jämfört med 0,40 procentenheter det första kvartalet. Denna marginal kallar FI för nettomarginalen och kan förenklat ses som bankernas vinst. Anledningen till att nettomarginalen har ökat sedan förra kvartalet är att finansieringskostnaden har minskat mer än vad utlåningsräntan till hushållen har gjort. Nettomarginalen är nu på den högsta nivån sedan 2002, det år då FI:s beräkningar börjar.

Bankerna erbjuder ytterligare tjänster och produkter till kunderna utöver bolånet. I förhandlingen om räntan ser banken till kundens samtliga banktjänster. För kunderna är det viktigt att vara medvetna om vad de betalar för dessa tjänster och inte bara räntan på bolånet.

Bakgrund

Finansinspektionen (FI) har fått i uppdrag av regeringen att granska hur banker och andra kreditinstitut anpassar sig till ökade kapitalkrav. Granskningen ska omfatta vilka effekter denna anpassning får för utlåning och räntesättning på lån till hushåll och företag. Rapporten ska publiceras kvartalsvis.

Sedan finanskrisen har villkoren på finansmarknaden förändrats. Staten fick under krisen vidta åtgärder för att minska riskerna och undvika allvarliga störningar i det svenska finansiella systemet. Bland annat utvidgades insättningsgarantin, ett garantiprogram för bankernas upplåning skapades och Riksbanken tillsammans med Riksgälden vidtog likviditetsstödjande åtgärder. FI har sedan 2008 haft i uppdrag att utvärdera effekterna av de statliga stabilitetsåtgärderna och har löpande publicerat rapporter om effekter på räntor och utlåning till företag och hushåll.¹

Stödåtgärderna för det svenska banksystemet är nu avvecklade och därmed även FI:s granskningsuppdrag avseende effekterna av dem. För att stärka den finansiella stabiliteten och undvika framtida finanskriser håller nya internationella regler för banksektorn på att tas fram. Reglerna omfattar bland annat ökade kapitaltäckningskrav. Stora delar av regelverket i form av en ny kapitaltäckningsförordning och ett kapitaltäckningsdirektiv (CRR/CRD 4) är planerade att beslutas av EU under 2012. Utöver dessa krav har Finansdepartementet, Riksbanken och FI aviserat att Sverige kommer att införa ytterligare kapitalkrav på systemviktiga banker² och FI har tagit fram ett förslag på nya kvantitativa krav för likviditetstäckningsgrad (LCR).³ Även om reglerna till stor del ännu inte har trätt i kraft är det tydligt att kreditinstituten i Sverige i stor utsträckning redan har anpassat sig till kommande krav (se diagram 15 och 16 i bilaga 2). Detta sker dels på grund av de nya reglerna, dels på grund av att deras finansärer och andra aktörer på marknaden, som kreditvärderingsföretag, kräver att kreditinstituten håller mer kapital och har bättre likviditetsreserver. En kortfattad beskrivning av de nya regelverken finns i bilaga 2.

De nya reglerna och förändrade villkoren på finansmarknaden innebär förutom att kreditinstituten blir mer motståndskraftiga även en ökad kostnad för dem. Dessa kostnader måste bäras av någon – aktieägarna eller kunderna. Fördelning av kostnaderna på aktieägarna sker i form av lägre avkastning. Högre kapitalbuffertar och stabilare finansiering leder till mindre riskfyllda kreditinstitut. Det borde kunna innebära att aktieägarna accepterar lägre avkastning på sitt investerade kapital. Kreditinstituten har möjlighet att höja priserna för sina tjänster och utlåning, och därmed lägga kostnaderna på sina kunder. Regeringen har gett FI i uppdrag att granska hur anpassningen hos kreditinstituten påverkar villkoren för företag och hushåll.

1 Se FI:s rapporter på följande länk: <http://www.fi.se/Utredningar/Statistik/Utvardering-av-statliga-stabilitetsatgarder/Tidigare-utvarderingsrapporter/>

2 <http://www.fi.se/Press/Pressmeddelanden/Listan/Nya-kapitalkrav-pa-svenska-banker/>

3 Se <http://www.fi.se/Regler/FIs-forfattningar/Forslag-nya-FFFS/Listan/Forslag-till-nya-regler-om-quantitativt-krav-pa-likviditetstäckningsgrad-och-rapportering/>

Uppdraget i regleringsbrevet

Uppdraget är att övervaka kreditinstitutens anpassning till ökade kapitaltäckningskrav och hur de påverkar svenska företag och hushåll. Uppdraget innebär bland annat att:

Granska vilka effekter kreditinstitutens anpassning får för kreditgivningen till företagen och hushållen, inklusive bolånemarginaler.

Följa kreditinstitutens räntesättning och även ställa räntesättningen i relation till institutens upplåningskostnader för olika löptider.

Vid ett av redovisningstillfällena ska analysen omfatta en redogörelse för hur och i vilken omfattning kreditinstituten före 2012 har anpassat sig till ökade kapitaltäckningskrav samt vilka effekter detta fått för företag och hushåll.

Uppdraget kommer att rapporteras kvartalsvis under 2012. I denna andra rapport redovisar FI hur utlåningen till hushåll och företag har utvecklats och presenterar sin beräkning av marginalen för bolån för kvartal två 2012. Dessutom har FI beräknat bankernas samtliga kostnader för att bedriva bostadsutlåning från år 2002 och framåt. FI kan därmed redovisa både brutto- och nettomarginalen historiskt. I avsnittet om kundernas samtliga banktjänster utvecklas helkundsperspektivet som initierades i första rapporten genom att exemplifiera inlåningsräntor och fondavgifter.

I nästa rapport granskas det kommande regelverkets effekter på kreditgivningen mer utförligt. Rapporten kommer att behandla hur kreditinstituten anpassat sig till nya kapitaltäcknings- och likviditetskrav och analysera vad det har fått för effekter för företag och hushåll.

Utlåning, inlåning och räntor

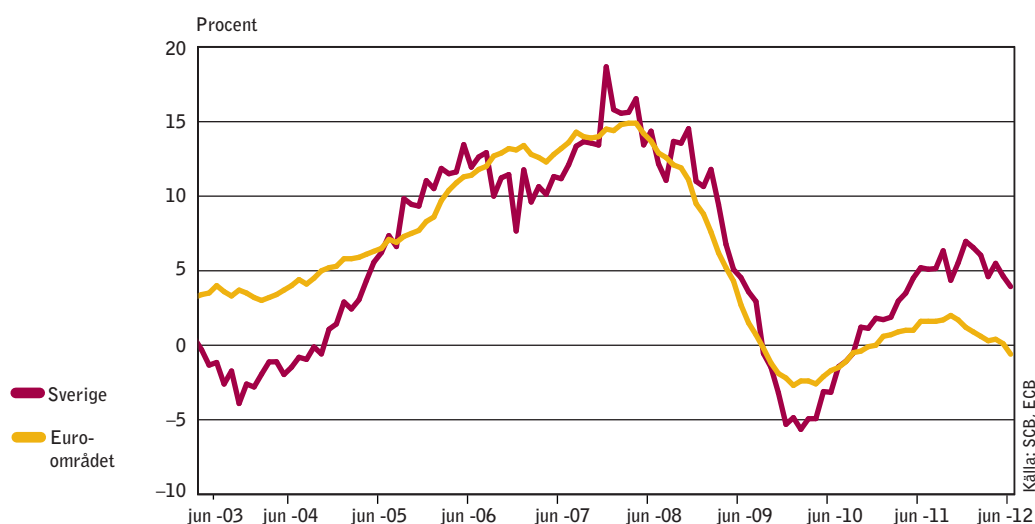
Tillväxttakten i utlåningen till företag minskade jämfört med första kvartalet i år, men är fortsatt positiv och låg vid utgången av det andra kvartalet på 3,9 procent. Det är klart högre än motsvarande siffror i euroområdet. Även utlåningen till hushåll fortsatte att öka under det andra kvartalet. Dock var den årliga tillväxttakten den lägsta på 15 år. I årstakt växte utlåningen för bostadsändamål med 4,8 procent vid utgången av det andra kvartalet 2012. Både de korta och långa bostadsräntorna har sjunkit under kvartalet.

Trots att bankerna i stor utsträckning anpassat sig till de kommande regelverken ökar utlåningen till företag och hushåll. Den ökar dock i en lägre takt än tidigare. I jämförelse är tillväxten i utlåningen till företag och hushåll i euroområdet nära noll. Det av FI införda bolånetaket är en bidragande orsak till att tillväxttakten i hushållsutlåningen minskar. FI kommer senare i höst ytterligare utveckla analysen av effekterna av anpassningen till de nya kraven. Många olika faktorer bidrar till utvecklingen av utlåningen, såsom marknadsräntor, kostnader av reglering, marginaler och inte minst efterfrågan på lån.

UTLÅNING TILL FÖRETAG OCH HUSHÅLL

Vid utgången av det andra kvartalet 2012 uppgick storleken på de svenska kreditinstitutens utestående lån⁴ till icke-finansiella företag till 1 863 miljarder kronor.⁵ Samtidigt var den årliga tillväxttakten för utlåning 3,9 procent (diagram 1). Tillväxttakten har minskat från första kvartalet då den var 4,6 procent. Men till skillnad från i euroområdet så växer den svenska utlåningen fortfarande. Utlåningen till icke-finansiella företag i euroområdet minskade med 0,6 procent i juni.

DIAGRAM 1. Utlåningstillväxt icke-finansiella företag

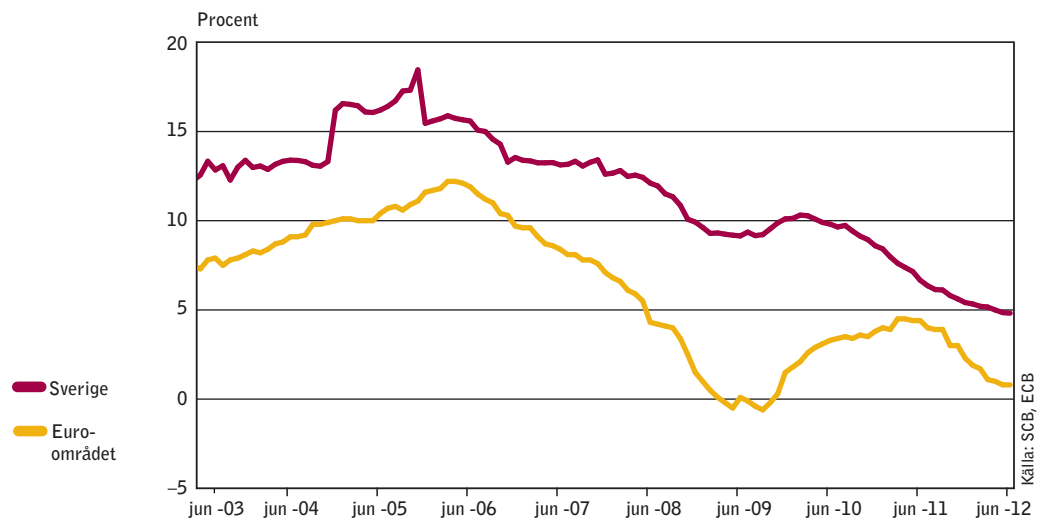

4 Avser utlåning från Monetära finansinstitut (MFI) som är en definition enligt SCB och inkluderar banker, bostadsinstitut, finansbolag och övriga MFI (Kommun- och företagsfinansierande institut, monetära investeringsfonder, monetära värdepappersbolag och fondkommissionärer och övriga monetära finansinstitut).

5 Alla in- och utlåningsräntor och in- och utlåningsvolymerna i detta avsnitt är hämtade från SCB finansmarknadsstatistik 2012-07-27.

Tillväxten i utlåningen till hushåll fortsatte att dämpas något under det andra kvartalet 2012 och uppgick till 4,5 procent i årstakt. Ökningstakten är den lägsta på 15 år. Även ökningstakten i utlåningen för bostadsändamål var lägre än föregående kvartal och uppgick det andra kvartalet till 4,8 procent. Det är den lägsta tillväxttakten sedan 2002, vilket är så långt tillbaka jämförbar statistik finns tillgänglig, och en tydlig minskning kan ses efter införandet av bolånetaket 2010. Ökningstakten i utlåningen för bostadsändamål i euroområdet är lägre till följd av den ekonomiska turbulensen och uppgick i juni till 0,8 procent i årstakt (diagram 2). Den totala utlåningen till hushåll för bostadsändamål var i juni 2012 cirka 2 171 miljarder kronor.

DIAGRAM 2. Utlåningstillväxt hushåll bostadsändamål

FÖRETAGENS FINANSIERING

Icke-finansiella företag har möjlighet att finansiera sig på olika sätt. Dels genom aktiekapital eller andra interna medel, dels genom olika typer av lånefinansiering.⁶ Den största delen, nära hälften, av svenska icke-finansiella företags lånefinansiering utgörs av lån från kreditinstitut. Stora företag har även möjligheten att finansiera sig genom att emittera räntebärande värdepapper på obligations- eller penningmarknaden.⁷ De företag som ingår i en internationell koncern kan få finansiering genom lån från ett bolag i koncernen som är verksamt i utlandet.⁸ Dessutom finansierar sig företag genom handelskrediter.⁹

Sedan krisens mest akuta skede har finansieringssituationen för företagen förbättrats.¹⁰ Trots detta finns vissa indikationer på att det har bli-

6 Med lånefinansiering avser vi här upplåning från svenska och utländska kreditinstitut, koncernlån från utlandet och upplåning genom emissioner av företagsobligationer och företagscertifikat.

7 Företagsobligationer emitteras på obligationsmarknaden och företagscertifikat på penningmarknaden. Certifikat har en löptid på mindre än ett år och obligationer har längre löptider.

8 Det utländska bolaget kan i sin tur antingen ha lånat pengar eller emitterat värdepapper.

9 Handelskrediterna består av kundfordringar och leverantörsskulder och utgör endast en liten del av finansieringen.

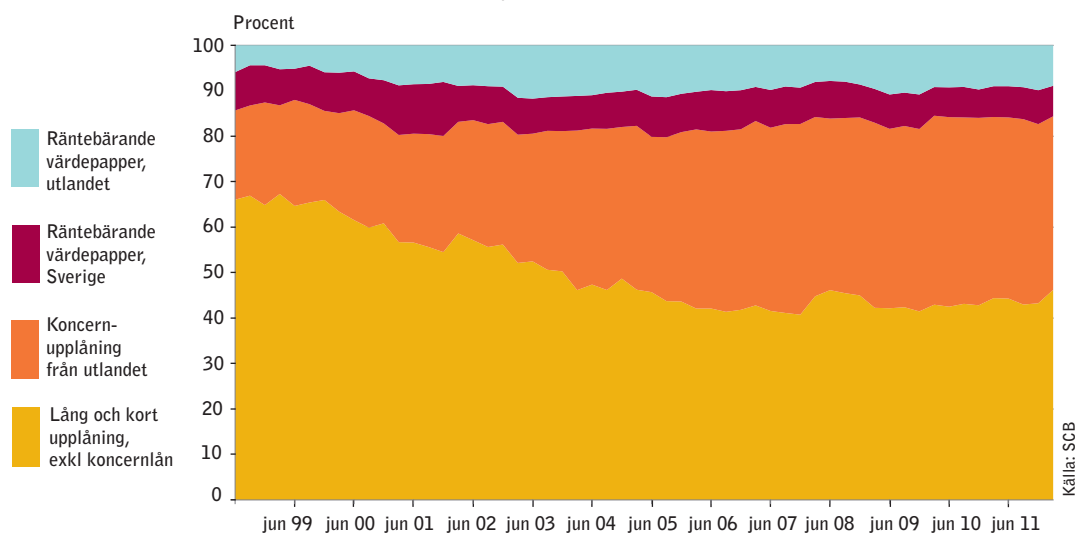
10 Låneindikatorn Juni 2012, ALMI Företagspartner. I juni uppgav 16 procent av de tillfrågade bankcheferna att det har blivit svårare för befintliga företagskunder att få lån jämfört med föregående kvartal. Det kan jämföras med motsvarande siffra som i juni 2009 var 37 procent.

vit dyrare och svårare att få banklån för såväl befintliga som nya företagskunder under det senaste året. I Riksbankens företagsintervjuer i januari och maj i år uppgav flera av de större företagen att den dyrare bankupplåningen har gjort att de har börjat leta efter andra finansieringskällor, till exempel företagsobligationer.¹¹ Detta syns dock ännu inte i statistiken.

Eftersom emissioner av värdepapper är förknippade med stora administrativa kostnader har mindre och medelstora företag inte samma förutsättningar att utnyttja den typen av upplåning som finansieringskälla. I Sverige är det ungefär 70 företag som finansierar sig via värdepappersmarknaderna. De flesta av dessa företag är globala och många av de stora företagen har en anknytning till den offentliga sektorn.¹² De fem största emittenterna står för mer än hälften av emissionerna.

Majoriteten av de icke-finansiella företagens värdepappersfinansiering utgörs av obligationer, det vill säga värdepapper med en löptid över ett år. Knappt 40 procent av den utestående stocken företagsobligationer är i dag emitterade i svenska kronor. Motsvarande siffra för företagscertifikat är nästan 90 procent. Andelen företagsobligationer emitterade i kronor är ungefär lika stor i dag som för femton år sedan. Däremot ökade andelen obligationer emitterade i utländsk valuta mellan slutet av 1990-talet och början av 2000-talet (diagram 3).

DIAGRAM 3. Finansiering, icke-finansiella företag

Inom de närmaste åren förfaller en stor del av de svenska företagens utestående värdepapper och lån från kreditinstitut. Det spekuleras i att en förändring av företagens finansieringsstruktur är att vänta och att finansiering genom värdepapper kommer att bli allt vanligare. Någon sådan förändring syns ännu inte i den statistik som finns tillgänglig. Visserligen ökar svenska företags utestående stock företagsobligationer, men inte i förhållande till den övriga lånefinansieringen. Andelen företagsobligationer har legat på runt en sjundedel av total lånefinansiering sedan början av 2004 (diagram 3).

Utländska koncernlån utgör en allt större del av svenska icke-finansiella företags finansiering. Från att ha utgjort ungefär 20 procent i slutet av

11 Riksbankens företagsintervjuer, januari 2012 och maj 2012.

12 Många av företagen är eller har varit helt eller delvis statsägda. Till exempel Vattenfall och Teliasonera.

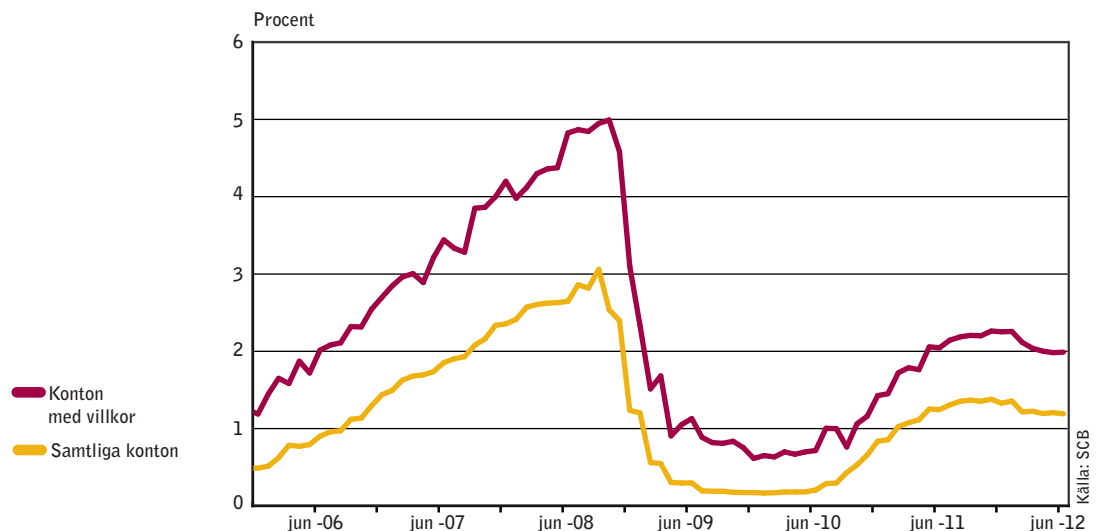
1990-talet utgör koncernlånen idag cirka 40 procent av svenska icke-finansiella företags lånefinansiering. Det är nästan lika mycket som upplåningen från svenska och utländska kreditinstitut tillsammans (diagram 3).

INLÅNING FRÅN HUSHÅLL OCH FÖRETAG

Vid slutet av det andra kvartalet 2012 var hushållens inlåning hos svenska kreditinstitut 1 258 miljarder kronor. Hushållens inlåning har fortsatt att öka och steg med 11 procent i årstakt det senaste kvartalet. De svenska icke-finansiella företagens inlåning hos svenska kreditinstitut uppgick till 2 251 miljarder kronor vid utgången av det andra kvartalet i år. Den årliga tillväxttakten i inlåningen var 9,7 procent.

Den genomsnittliga räntan på nya avtal för hushållens samtliga inlåningskonton sjönk även under det andra kvartalet 2012. Den låg vid utgången av kvartalet på 1,19 procent. Inlåningsräntan på nya avtal förknippad med vissa villkor, vanligen uttagsrestriktioner, sjönk också något under kvartalet och noterades till 1,99 procent (diagram 4).¹³ Den genomsnittliga inlåningsräntan på de icke-finansiella företagens samtliga inlåningskonton var vid utgången av det andra kvartalet 1,42 procent.

DIAGRAM 4. Inlåningsräntor till svenska hushåll (nya avtal)

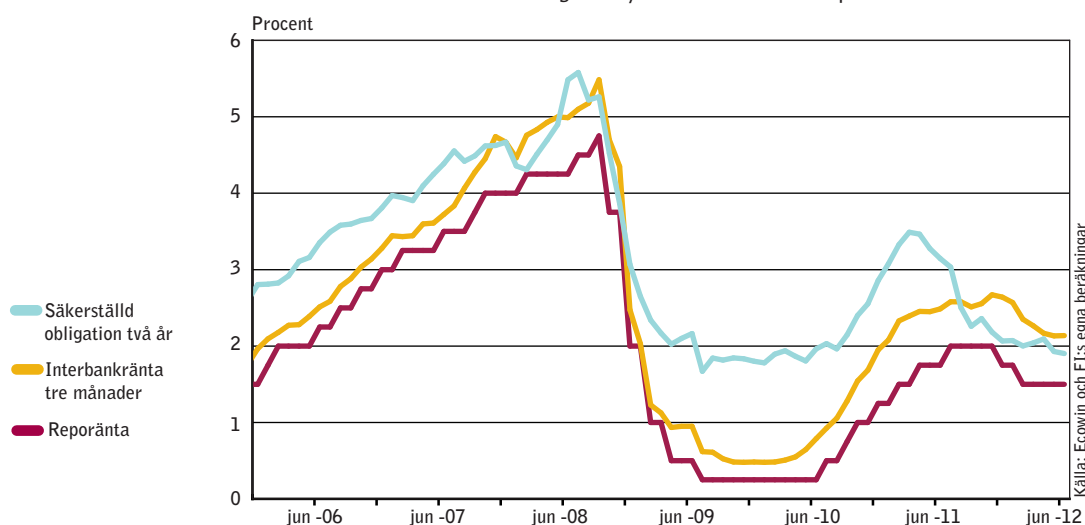

MARKNADS- OCH UTLÅNINGSRÄNTOR

Räntenivån på marknadsräntor påverkar hushållens och företagens kostnader för att låna pengar. En högre räntenivå innebär generellt en lägre aktivitet i ekonomin. Skillnaden mellan reporäntan och interbankräntan är fortsatt större än innan den finansiella krisen. Oron i euroområdet och en ökad riskmedvetenhet har bidragit till denna utveckling. Skillnaden mellan räntorna har under det andra kvartalet dock minskat något jämfört med det första kvartalet. Räntan för säkerställda obligationer har minskat under det senaste kvartalet (diagram 5).

13 I begreppet samtliga inlåningskonton ingår transaktionskonton och inlåning förknippad med vissa villkor. Dessa villkor kan bland annat vara begränsning av antal uttag eller viss bindningstid. Med nya avtal menas dels nyinlåning, dels den inlåning där det skett ändring i villkoren under perioden. Alla inkluderade konton omfattas av insättningsgarantin.

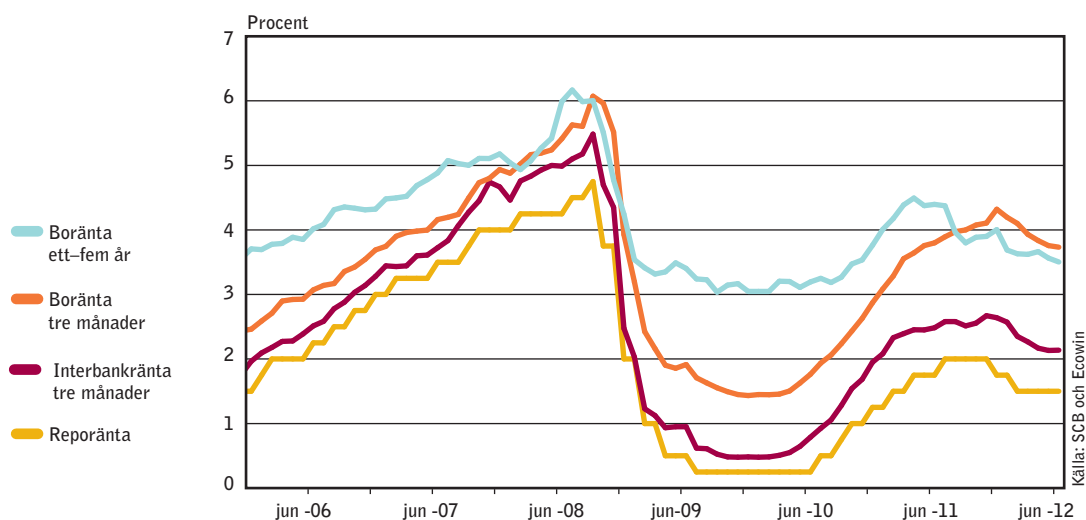
DIAGRAM 5. Säkerställd obligation, interbank- och reporänta

Kopplingen mellan reporäntan och bankernas utlåningsräntor har försvagats sedan finanskrisen. Ränteskillnaden har minskat något sedan det första kvartalet i år men är fortfarande hög i ett historiskt perspektiv. Orsaken är bland annat en ökad riskmedvetenhet på de finansiella marknaderna. Det har resulterat i ett högre pris på risk. Det innebär att skillnaden har ökat mellan så kallade riskfria räntor, exempelvis reporäntan, och räntor som innehåller kredit- och likviditetsrisk, exempelvis lån till företag och hushåll men även lån mellan banker.

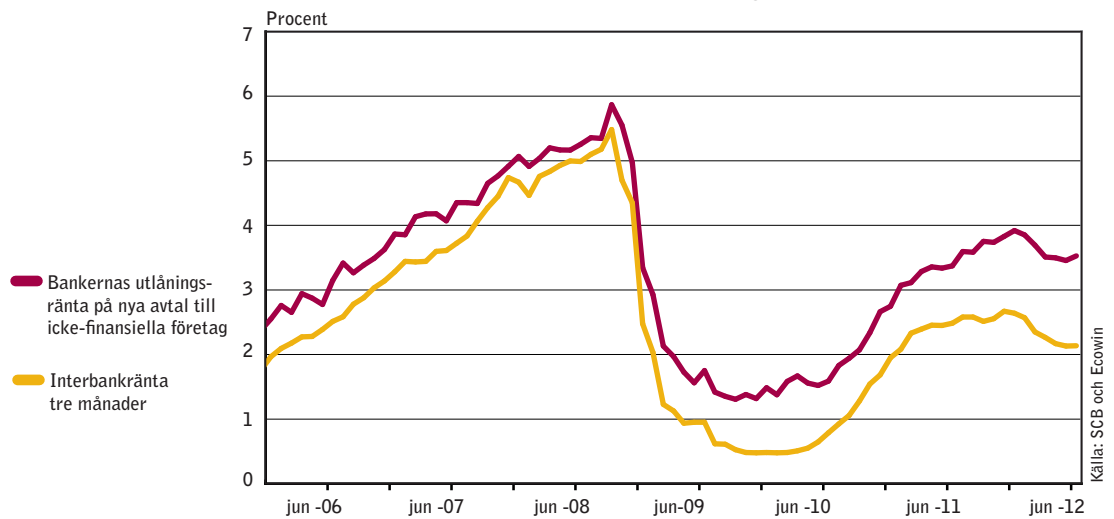
Det senaste kvartalet har både de korta och långa bolåneräntorna sjunkit något. Tre månaders boränta till hushåll låg på 3,73 procent vid utgången av det andra kvartalet 2012 (diagram 6).

DIAGRAM 6. Boräntor till svenska hushåll (nya avtal)

Den genomsnittliga tre månadersräntan på nya lån till företag har stigit sedan början av 2010. Den uppgick till 3,53 procent vid utgången av det andra kvartalet, vilket är samma nivå som föregående kvartal. Under det andra kvartalet sjönk interbankräntorna och skillnaden mellan utlåningsräntan till företag och tre månaders interbankränta har således ökat. Den ligger på en hög nivå i en historisk jämförelse (diagram 7).

DIAGRAM 7. Ränta till icke-finansiella företag samt interbankräntan

För att finansiera ett bolån kan bankerna inte låna pengar till en kostnad som motsvarar reporäntan. De faktorer som påverkar bankens kostnader för bolån beskrivs i kapitlet Bankernas marginaler för bolån.

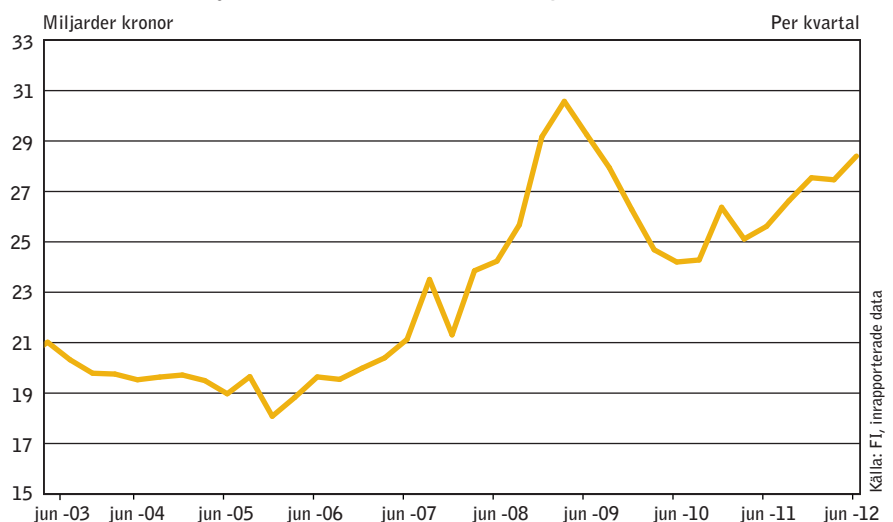
RÄNTENETTO

Bankernas räntenetto utgörs av skillnaden mellan ränteintäkter och räntekostnader. Med andra ord skillnaden mellan vad banken tjänar på sina räntebärande tillgångar (till exempel bostadsutlåning) och vad banken betalar för sina räntebärande skulder (in- och upplåning).

En positiv inlåningsmarginal innebär att bankerna betalar mindre i ränta till sina kunder än vad de tjänar på att placera i marknaden. På liknande sätt är utlåningsmarginalen positiv om banken kan låna ut pengar till en högre ränta än den ränta som den lånar upp till. Ju större marginalerna är, desto större är räntenettet.

Sedan det andra kvartalet förra året har storbankernas sammanlagda kvartalsvisa räntenetto ökat med 11 procent och uppgick till 28 miljarder kronor för det andra kvartalet i år. Sedan utgången av det andra kvartalet 2003 har storbankernas aggregerade räntenetto ökat med 35 procent (diagram 8). Ökningen beror både på högre marginaler och större volymer räntebärande skulder och tillgångar.

DIAGRAM 8. De fyra storbankernas sammanlagda räntenetto

Bankernas marginaler på bolån

FI har genom en modell beräknat en finansieringskostnad för ett nytaget lån med tre månaders räntebindningstid. Denna har sedan jämförts med utlåningsräntan för att beräkna en bruttomarginal för bolån. Bruttomarginalen för ett nyttagivet tremånaders bolån ökade även det andra kvartalet och var i genomsnitt 1,19 procentenheter. Marginalen då även övriga kostnader är avdragna, nettomarginalen, uppgick till 0,46 procentenheter och har även den ökat under det senaste kvartalet.

Att beräkna den exakta kostnaden för bolån är komplicerat och kräver information om den enskilda banken. Genom att skapa en enkel modell kan FI illustrera bankernas kostnader förknippade med bolån och hur dessa har utvecklats över tiden. Modellen för att beräkna finansieringskostnaden, som har tagits fram i samarbete med Riksbanken, bygger på vissa antaganden och är en förenkling av verkligheten. Dels för att modellen ska vara enkel att förstå, dels för att statistiken inte alltid finns tillgänglig eller är möjlig att publicera av sekretesskäl.¹⁴ Genom att beräkna bankernas alla kostnader förknippade med bolån och jämföra dessa med faktiska utlåningsräntor går det att beräkna marginalen för bolån.

Modellen är enkel och generell och kan användas för att beräkna en bolånemarginal för en enskild bank. Ytterligare transparens skulle kunna uppstå om de banker som bedriver bolåneverksamhet själva sätter in sina kostnader i FI:s modell. Beräkningarna av bankernas kostnader för bolån är identiska med de som presenterades i den första rapporten.

BANKERNAS FINANSIERINGSKOSTNAD

För att beräkna de kostnader som är förknippade med att finansiera ett bolån används information från storbankerna och deras bostadsinstitut.¹⁵ Finansieringskostnaden som beräknas är ett genomsnitt av de senaste 90 dagarna och motsvarar kostnaden för ett nytecknat bostadslån med tre månaders räntebindningstid.¹⁶

Genom att studera skuldsidan på balansräkningen för storbankernas bostadsinstitut har FI uppskattat hur stor andel olika finansieringskällor utgör av den totala finansieringen. Finansieringskällornas andelar skiljer sig mellan bankerna och i modellen har ett genomsnitt för bankernas andelar använts. Andelarna varierar över tiden. Finansieringskällorna i modellen är säkerställda obligationer och övrig finansiering. Den övriga finansieringen består av icke-säkerställd marknadsupplåning och inlåning från bankkunder.¹⁷ Den genomsnittliga löptiden för bankernas

14 För en detaljerad beskrivning av modellen se bilaga 1.

15 Modellen bygger på statistik från Swedbank, Nordea och Handelsbanken och deras bostadsinstitut (Swedbank Hypotek, Nordea Hypotek och Stadshypotek. I och med att SEB:s bostadsinstitut inkluderats i moderbolaget är SEB Bolån endast inkluderat fram till och med 2006.)

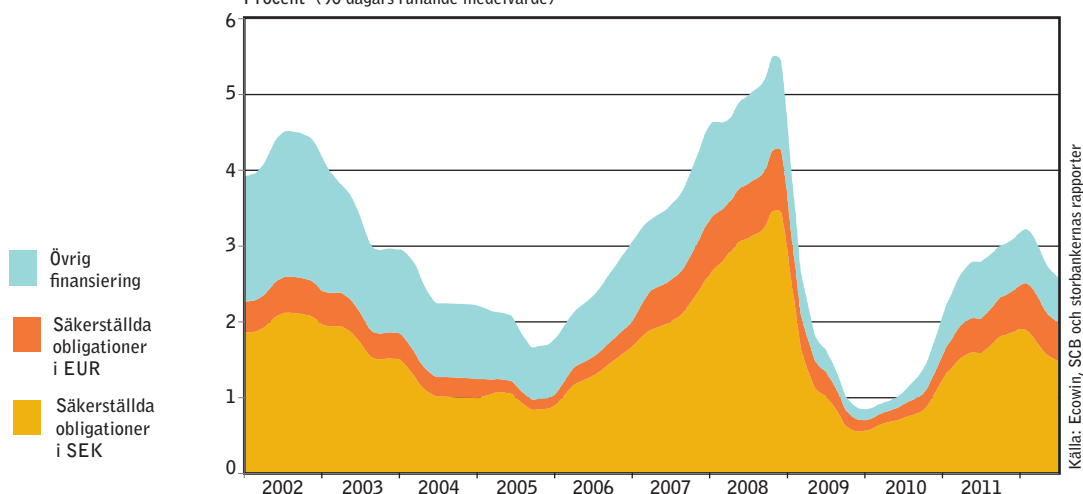
16 Av nya bolån ges cirka 53 procent till tremånaders ränta. Av den totala bolånestocken är 48 procent till tremånaders ränta. Räntebindningstid är inte densamma som lånets löptid, som vanligen är betydligt längre.

17 För en beskrivning av de olika finansieringskällorna se ”Bankernas räntor och utlåning, kv1: 2012”, <http://www.fi.se/Utredningar/Rapporter/Listan/Bankernas-rantor-och-utlaning/>

emitterade säkerställda obligationer tillåts variera över tiden i modellen.¹⁸

Genom att tilldela varje finansieringskälla en kostnad och därefter vikta dessa utifrån fördelning och uppskattad löptid av finansieringen beräknas bankernas finansieringskostnad (diagram 9).¹⁹ Finansieringskostnaden har minskat från 2,97 procent, som var genomsnittet under det första kvartalet 2012, till 2,59 procent under det andra kvartalet.²⁰ Nedgången beror främst på att räntan för säkerställda obligationer har sjunkit under kvartalet.

DIAGRAM 9. Finansieringskostnad uppdelad i olika finansieringslag
Procent (90 dagars rullande medelvärde)

BRUTTOMARGINAL PÅ BOLÅN

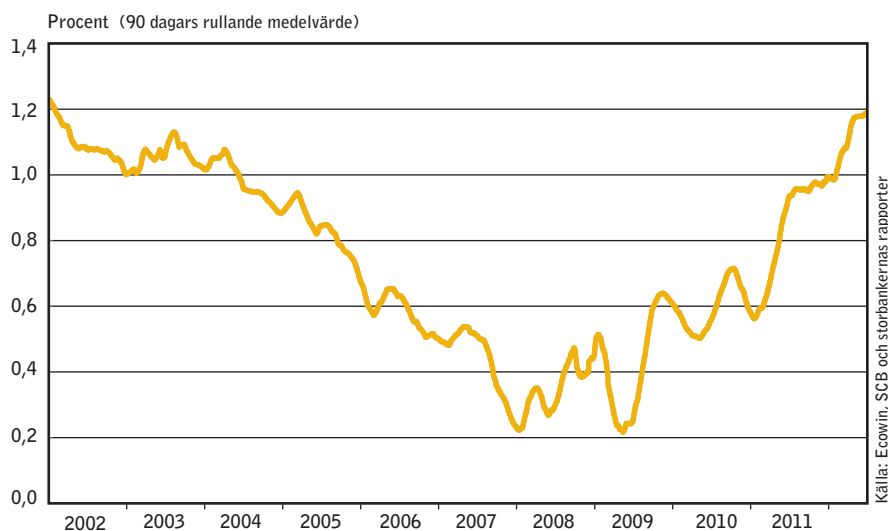
Genom att jämföra den genomsnittliga ränta som konsumenterna faktiskt betalat under kvartalet med den genomsnittliga finansieringskostnaden under det andra kvartalet kan en bruttomarginal för ett nytt bolån beräknas. Denna marginal avser ett nytecknat lån med tremånaders räntebindningstid. Anledningen till att FI väljer att kalla denna marginal för en bruttomarginal är att den inte tar hänsyn till de andra kostnader, utöver finansieringskostnaden, som är förknippade med bostadsutlåning. Bruttomarginalen kan därför inte likställas med bankernas vinst.

18 Löptidsinformation hämtad från the Association of Swedish Covered Bond issuers (ASCB).

19 En mer ingående beskrivning av FI:s beräkningar finns i Bilaga 1.

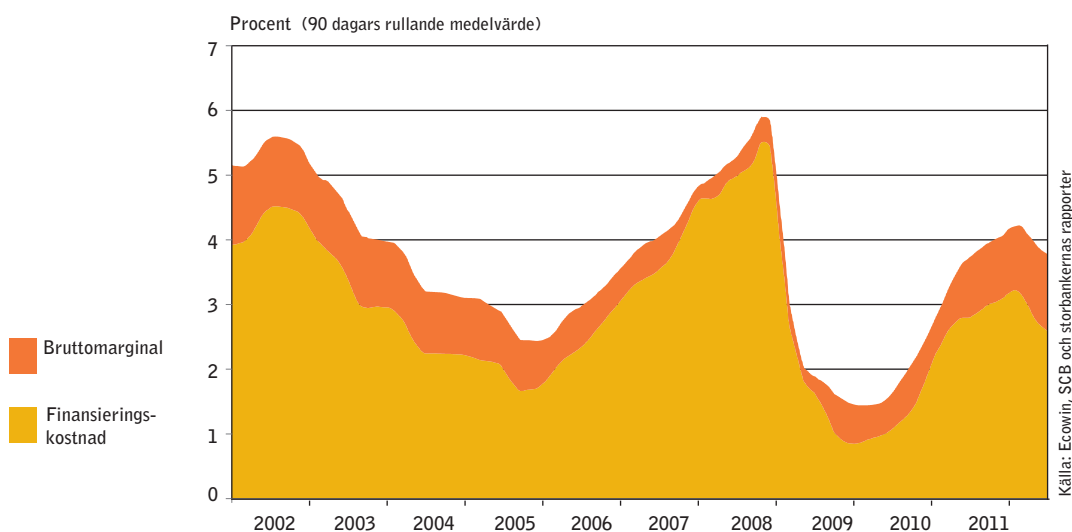
20 Vi har beräknat finansieringskostnaden genom att använda dagsnoterade marknadsvärden på andrahandsmarknaden. Dock innebär det en förenkling eftersom bankerna inte finansierar sig på marknaden varje dag.

DIAGRAM 10. Bruttomarginal på nytgivna tremånaders bolån²¹

Bruttomarginalen fortsatte att stiga under det andra kvartalet och var i genomsnitt 1,19 procentenheter (diagram 10). Det beror på att finansieringskostnaden har minskat mer än vad utlåningsräntan har gjort. I diagram 11 visas utlåningsräntan uppdelad i bruttomarginal och finansieringskostnad.

DIAGRAM 11. Faktisk utlåningsränta för nytgivna tremånaders bolån

NETTOMARGINAL PÅ BOLÅN

Utöver de direkta finansieringskostnaderna finns det även andra kostnader förknippade med bankverksamhet och därmed bolån. Dessa kostnader måste fördelas mellan bankens olika verksamhetsområden och måste därför tas i beaktande när banken bestämmer sin bolåneränta. När både finansieringskostnad och övriga kostnader jämförs med den genomsnittliga ränta som kunderna betalar kan en nettomarginal beräknas. Nettomarginalen kan ses som bruttomarginalen minus övriga kostnader och kan därmed något förenklat ses som bankernas vinst på bolån.

²¹ I beräkningen används samma finansieringskostnad som i diagram 9 var uppdelad i tre delar.

Övriga kostnader för bostadsutlåning

De övriga kostnaderna varierar mellan olika banker och består i FI:s modell av administrativa kostnader, kostnad för att hålla en likviditetsreserv, kostnad för förväntade kreditförluster samt skatt. FI har uppskattat ett genomsnitt för de fyra svenska storbankerna. FI:s beräkningar av de övriga kostnaderna är identiska med dem i första rapporten och uppgår sammanlagt till 0,73 procentenheter.

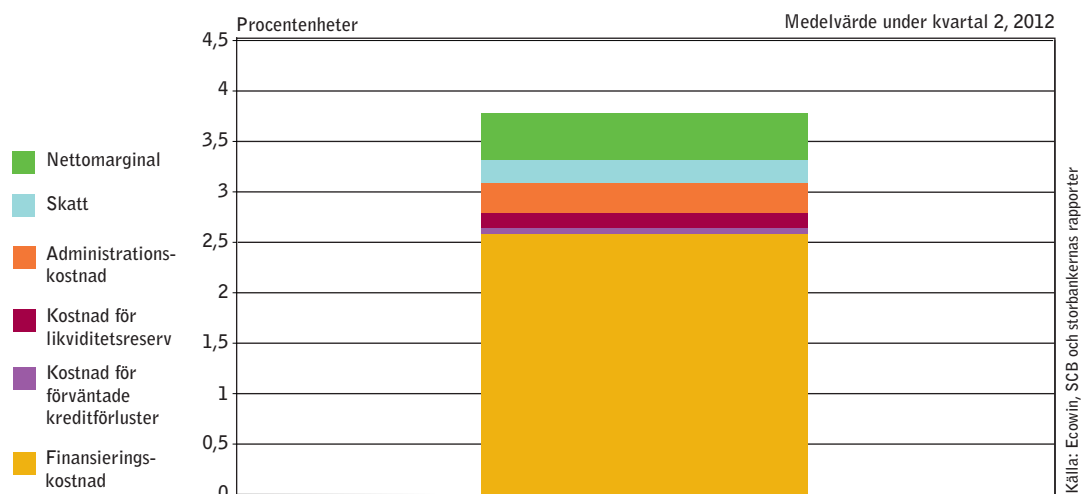
Administrativa kostnader är bland annat kostnader för personal, lokaler och datorsystem. Dessa kostnader är ofta gemensamma för hela bankkoncernen och måste därför fördelas på de olika verksamhetsområdena. Enligt FI:s uppskattning uppgick de administrativa kostnaderna för bolån det andra kvartalet 2012 till 0,30 procentenheter.

För att säkerställa att bankerna kontinuerligt kan finansiera sin bolånestock, även under perioder av finansiell stress, håller de en reserv av likvida tillgångar. Dessa tillgångar kan omsättas om bankens normala finansieringskällor skulle utsättas för störningar. Att hålla en likviditetsreserv är förknippat med vissa kostnader som enligt FI:s beräkningar i genomsnitt uppgick till 0,15 procentenheter under det andra kvartalet 2012.

Vidare måste bankerna räkna med att vissa bolånetagare inte fullt ut kan betala ränta och amortering på sina bolån. När en bank beviljar ett bolån måste den ta hänsyn till förväntade framtida kreditförluster. Baserat på bankernas nuvarande beräkningsmodeller antar FI att de genomsnittliga kostnaderna för förväntade kreditförluster uppgår till 0,05 procentenheter över tiden.

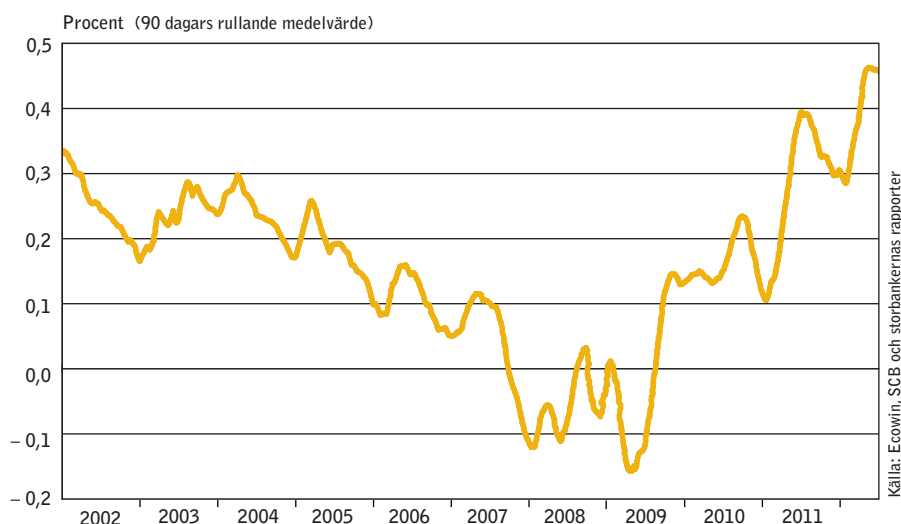
Slutligen dras en kostnad för skatt av. Den uppgick enligt FI:s beräkningar till 0,23 procentenheter under det andra kvartalet 2012. Då alla kostnader inklusive skatt är avdragna från utlåningsräntan kvarstår en nettomarginal. Nettomarginalen för ett nyutgivet bolån är enligt FI:s modell 0,46 procentenheter i genomsnitt under det andra kvartalet. Det innebär en ökning med 0,06 procentenheter från det första kvartalet i år. Ökningen beror på att finansieringskostnaden har sjunkit mer än vad utlåningsräntan har gjort. I diagram 12 visas bankernas genomsnittliga finansieringskostnad, övriga kostnader samt nettomarginal.

DIAGRAM 12. Uppskattning av kostnader samt nettomarginal för bolån

I den här rapporten har FI även räknat på de övriga kostnaderna historiskt och kan därmed visa utvecklingen av nettomarginalen. Under perioden fram till finanskrisen ledde en allt hårdare konkurrens på bolåne marknaden till pressade bolånemarginaler. Efter finanskrisen har nettomarginalen stigit och är nu på den högsta nivån sedan år 2002, då FI:s beräkningar börjar (diagram 13). Eftersom diagrammet visar nettomarginalen för ett nytugivet bolån behöver inte den negativa marginalen under krisåren 2008–2010 innebära att marginalen för hela bolånestocken var negativ under den perioden.²²

DIAGRAM 13. Nettomarginal på nytugivna tremånaders bolån

Nettomarginalen kan enligt FI:s modell förenklat ses som bankernas vinst på bolån och ska täcka kostnaden för kapital inklusive aktieägarnas förväntade avkastning. För att bedriva bankverksamhet krävs att det finns ett förlustbärande kapital i banken för oförutsedda händelser, ett så kallat kapitaltäckningskrav. Eftersom banker till sin natur är känsliga för likviditetsproblem är det av yttersta vikt att det finns ett tillräckligt stort kapital för att täcka en rad olika negativa scenarier. Aktieägarna förväntar sig också en avkastning på det egna kapitalet. Den förväntade avkastningen styrs av nivån på risken förknippad med investeringen. Högre krav både för likviditetshandling samt kapitaltäckning medför säkrare och mer stabila banker.²³ Detta borde på sikt medföra att aktieägarnas förväntade avkastning minskar.

En nettomarginal på 0,46 procentenheter innebär en vinst för banken på 6 900 kronor per år för ett genomsnittligt lån i Stockholm, vilket enligt FI:s bolåneundersökning 2011 låg runt 1,5 miljoner kronor. Det kan jämföras med 6 000 kronor för det första kvartalet.

22 Bankerna hade under finanskrisen tillgång till stödfinansiering och finansierade sig inte via marknaden, vilket vår modell antar och ej har korrigerats för.

23 Läs mer om kommande reglering i bilaga 2.

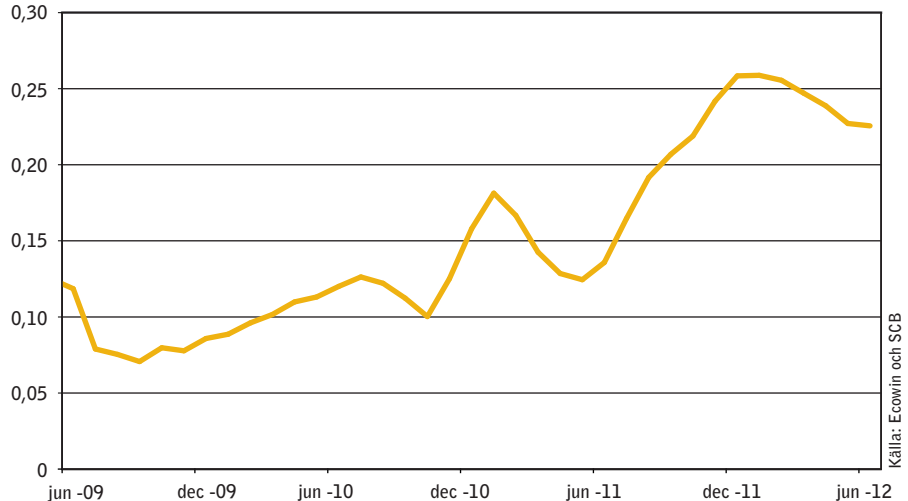
Kundernas samtliga banktjänster

Ökad transparens om bolånemarginalerna kan vara till hjälp vid förhandlingen mellan kunden och banken om bolånen. För en fungerande konkurrens krävs välinformerade kunder, kunder som förhandlar om sina villkor och kunder som är villiga att byta bank. Det är viktigt att förstå samtliga delar av sina banktjänster och produkter. Det är också ett individuellt beslut av banken vilka kunder som ska få låna och till vilka villkor.

Banken bestämmer vilken ränta och vilka avgifter som en kund ska betala för sitt lån, men det finns ofta en möjlighet att förhandla. I förhandlingssituationen befinner sig kunden många gånger i ett informationsunderläge gentemot banken. Ett av syftena med denna rapport är att öka förståelsen för hur bankernas kostnader ser ut. Till slut är det dock upp till kunden att undersöka vad det personliga erbjudandet blir och jämföra mellan flera olika banker.

Den utlåningsränta som banken annonserar på till exempel sin webbplats kallas listränta. Listräntan skiljer sig oftast från den ränta som kunden och banken kommer överens om. Bankernas rörliga listräntor har sedan 2002 i genomsnitt varit ungefär 0,2 procentenheter högre än den faktiska ränta som kunderna i genomsnitt betalar för sina rörliga lån²⁴ (diagram 14). Det betyder att bankerna kan ge en viss rabatt på den ränta som de presenterar på sin webbplats.²⁵

DIAGRAM 14. Skillnaden mellan listpris och faktisk tremånaders ränta
Procentenheter

Det är dock inte bara förhandlingsskickligheten som avgör vad kunden får för ränta på sitt bolån. Kundernas ekonomiska förutsättningar skiljer sig åt, vilket betyder att olika låntagare utgör olika stor risk för banken. Faktorer som påverkar förhandlingsutrymmet är bland annat låntagarens inkomst och storlek på andra tillgångar samt hur stor del av bostaden som kunden vill låna till. Slutligen är det upp till banken om kunden ska få låna och till vilken ränta.

²⁴ En rörlig ränta är i de flesta fall inte helt ”rörlig”, utan har en bindningstid på tre månader.

²⁵ I modellen, som redovisats i tidigare avsnitt, används den genomsnittliga ränta som kunden faktiskt betalar, det vill säga efter rabatt.

I förhandlingen ingår även att diskutera olika räntebindingstider för utlåningen. I den modell FI presenterar diskuteras endast bankernas marginaler utifrån tremånadersräntan. Varje kund måste överväga för- och nackdelar med valet av räntebindingstid. Valet beror på kundens situation och hur stor den premie är som kunden kan tänka sig att betala för att binda sitt bostadslån och därmed med säkerhet veta vad lånet kostar under en längre tid. Att byta räntebindingstid eller att säga upp lånet under den tid som räntebindingstiden löper är ofta förenat med en avgift, kallad ränteskillnadsersättning.

Det är även viktigt för kunden att överväga vilket utrymme som finns för amortering på sitt bolån. Den genomsnittliga amorteringstiden för nya bolån uppgick enligt FI:s bolåneundersökning till 70 år 2011 och har ökat med fyra år sedan 2009. Även andelen amorteringsfria lån har ökat, med drygt sex procentenheter sedan 2009.²⁶ FI kommer att ytterligare fördjupa analysen av amortering i den bolåneundersökning som ska äga rum senare i höst.

KUNDEN SES SOM EN HELHET

Eftersom bolånet ofta är den största bankaffären man gör i sitt liv väljer många kunder bank utifrån var de får den mest förmånliga bolåneräntan. Därför använder banker ibland bolån som en lockprodukt. I samband med förhandlingen om bolånet kan banken erbjuda olika typer av helkundslösningar som innebär att de ger en billigare bolåneränta i utbyte mot att kunden samlar alla sina banktjänster i banken. Det är inte ovanligt att en bank erbjuder en lägre ränta på bolånet om hushållet binder upp sig på andra tjänster. Det är viktigt att ha i åtanke att dessa övriga tjänster innebär kostnader, i vissa fall för många år framöver. Det faktum att bankerna presenterar en helkundslösning är praktiskt för kunderna, men det är samtidigt svårt att särskilja kostnaderna för olika tjänster.

Svenska hushålls sparande i fonder ökade kraftigt under det första kvartalet 2012, från att ha varit negativt under hela 2011.²⁷ Det är viktigt att fondspararen är medveten om att det oftast är förknippat med avgifter. Avgifter för fond- och pensionssparande dras automatiskt av från fondernas avkastning eller från det insatta beloppet och kan därför vara svåra att uppskatta för kunden. Att vara uppmärksam på vilka avgifter som fondsparandet är förknippat med kan spela stor roll för avkastningen. En kund som sparar 1 000 kr i månaden i tio år i en genomsnittlig fondportfölj betalar cirka 12 400 kronor i avgifter.²⁸

Att beakta vilken inlåningsränta som banken erbjuder på olika konton är också en viktig parameter för en kunds privatekonomi. Inlåningsräntan spelar stor roll på längre sikt på grund av ränta-på-ränta effekten²⁹,

26 Se rapporten Den svenska bolånemarknaden 13 mars 2012.

27 Källa: SCB Sparbarometer

28 I beräkningen antas att fondportföljen har samma fördelning som svenska hushålls sammanlagda fondförmögenhet, vilken består av 76 procent aktiefonder, 18 procent blandfonder, 5 procent räntefonder och 7 procent övriga fonder (källa SCB). FI har använt genomsnittliga förvaltningsavgifter som är hämtade från AMF:s rapport "Avgifterna på fondmarknaden 2011" och förväntad avkastning hämtas från www.amf.se. För svenska fonder är skillnaden mellan förvaltningsavgiften och TER (Total Expense Ratio), som används i det så kallade Normanbeloppet, ofta marginell.

29 Då den utbetalade räntan står kvar på inlåningskontot tjänas ränta även på den. Detta innebär att det belopp som räntan beräknas på nästa gång har ökat.

och passivitet från kundens sida kan därför kosta i form av missade ränteintäkter. En kund som låter hela lönen stå kvar på ett transaktionskonto utan ränta, i stället för att spara 1 000 kronor varje månad på ett inlåningskonto med ränta, går under en tioårsperiod miste om cirka 7 500 kronor.³⁰

Det är även viktigt att vara medveten om att andra tjänster såsom betalkort, värdepappersdepå och betaltjänster i de flesta fall är förknippade med en avgift. Det är därför betydelsefullt att även förhandla om, eller åtminstone beakta, villkor och pris på tjänster utöver bolånet.

³⁰ Genomsnittlig ränta på ett inlåningskonto utan villkor var vid utgången av det andra kvartalet 1,19 procent och räntan på transaktionskonton antas vara 0.

Bilaga 1. Beräkning av finansieringskostnad och övriga kostnader

FÖRDELNING AV BANKERNAS FINANSIERING

De olika finansieringskällornas andel av den totala finansieringen har uppskattats genom att studera skuldsidan på balansräkningen för de svenska storbankernas bostadsinstitut. Finansieringsandelar är beräknade genom ett aggregat av Swedbank Hypoteks, Nordea Hypoteks och Stadshypoteks finansieringskällor över perioden 2002–2011. SEB Bolån ingår i beräkningarna åren 2002–2006. Därefter inkluderades SEB Bolån i moderbolaget och hypoteksbolaget kan därför inte särskiljas från banken.

Modellen innehåller följande finansieringsslag:

- säkerställda obligationer SEK (löptid två och fem år)
- säkerställda obligationer EUR (löptid två och fem år)
- övrig finansiering: - lån från moderbolaget i form av inlåning
- certifikat i SEK och EUR

Tabell 1. Fördelning av finansieringen vid utgången av det andra kvartalet 2012

Säkerställda obligationer i SEK	55,4 procent
Säkerställda obligationer i EUR	17,6 procent
Övrig finansiering	27 procent

Volymer för de säkerställda obligationerna hämtas från statistik över emitterade värdepapper från SCB. Övrig finansiering består av emitterade certifikat i SEK och EUR samt lån från moderbolaget, som till största delen består av inlåning. Volymen för certifikat i SEK respektive EUR hämtas också från SCB. Lån från moderbolaget uppskattas vara lika stor som nettoskulden till kreditinstitut, vilket beräknas som skillnaden mellan bolagets *skulder till kreditinstitut* och *utlåning till kreditinstitut*. Volymerna för respektive finansieringsslag omvandlas sedan till andelar av den totala finansieringsvolymen. Dessa andelar varierar över tiden.

Löptid

Genomsnittlig löptid på emitterade säkerställda obligationer hämtas från statistik från SCB och Association of Swedish Covered Bond issuers. Löptiden i modellen varierar över tiden. För att uppnå observerad löptid används i beräkningarna den kombination av tvååriga och femåriga säkerställda obligationer som uppnår den faktiska löptiden.

KOSTNADER FÖR BANKERNAS FINANSIERING

För att prissätta bankernas olika finansieringsslag används data från räntemarknaden. Genom interpolering uppskattas en kostnad för säkerställda obligationer med en exakt löptid på två och fem år i SEK respektive EUR. Dessutom kompenseras för ränteomvandling genom ränteswappar för säkerställda obligationer i SEK, och för ränte- och valutaomvandling för säkerställda obligationer i EUR. Ränte- och valutaomvandling innebär vanligtvis en kostnad som beror på vilken löptid och valuta som omvandlas. Övrig finansiering, som främst består av inlåning, prissätts med tremånaders interbankränta. Inlåningen kan

hanteras på olika sätt. FI har valt att se inlåningen som en finansieringskälla. Att bedriva inlåningsverksamhet är dock förknippat med vissa kostnader, vilket talar emot att prissätta inlåningen med inlåningsräntan. Den övriga finansieringen består även till viss del av icke-säkerställd upplåning som är dyrare än inlåning. Det är för att reflektera dessa faktorer som FI valt att prissätta övrig finansiering med tremånaders interbankränta.

Finansieringskostnad

Vid en sammanvägning av fördelningen för finansieringslagen, löptidsfördelningen och kostnaderna för de olika finansieringslagen kommer FI fram till en finansieringskostnad. Eftersom all långsiktig finansiering är omvandlad till tremånadersräntor genom swappar avser kostnaden finansiering av ett nytt lån med tremånaders räntebindningstid.

ÖVRIGA KOSTNADER

Administrativa kostnader

Administrativa kostnader utgörs främst av kostnader för personal, lokaler och datorsystem. I FI:s modell uppskattas de administrativa kostnaderna för ett bolån utifrån data från bankkoncernernas och hypotekens årsredovisningar. Enligt FI:s uppskattning uppgår detta påslag till i genomsnitt 0,30 procentenheter.³¹ Vid de historiska beräkningarna varierar påslaget på årsbasis.

Kostnader för att hålla en likviditetsreserv

För att uppfylla de skarpare likviditetskraven måste svenska banker förlänga löptiden på sin finansiering samt hålla en likviditetsreserv av en viss storlek. Bankerna har redan påbörjat en anpassning till de kommande kraven. Kostnaden för att hålla en likviditetsreserv uppskattar FI till 0,15 procentenheter. Den uppstår genom att banken behöver investera en del av sin upplåning i tillgångar med lång löptid och relativt låg avkastning.

Kostnader för förväntade förluster

Det finns alltid en sannolikhet för att en bolånekund inte kommer att kunna betala ränta och amortering. Banken har tillgång till historiska data över denna sannolikhet och kompletterar det med statistik över hur mycket av det utlånade beloppet som de kan tänkas återvinna vid en eventuell betalningsinställelse. På detta sätt får banken den genomsnittliga förväntade förlusten som är förknippad med bostadsutlåningen. Förväntade kreditförluster kan variera mellan konsumenter eftersom deras kreditrisker skiljer sig åt. I FI:s beräkningar används över tiden en kostnad för förväntade kreditförluster på 0,05 procentenheter för en genomsnittlig bolånetagare.

³¹ Eftersom uppskattningen utgår från bolagens årsredovisningar är 2011 senaste tillgängliga data.

Bilaga 2. Finansiell reglering

För att stärka den finansiella stabiliteten och undvika framtida finanskriser håller nya regler för banksektorn på att tas fram inom EU. Reglerna omfattar bland annat ökade kapitaltäckningskrav. Finansdepartementet, Riksbanken och Finansinspektionen (FI) anser att Sverige, för att värna om stabiliteten i det svenska finansiella systemet, behöver gå längre än Baselkommitténs överenskommelse från 2010³² och EU-kommissionens förslag till ny förordning om kapitaltäckning och likviditet.³³ FI har även tagit fram ett förslag till en ny reglering av likviditetstäckningsgrad och rapportering av likviditetsrisk.³⁴ Här går Sverige före EU med utformning och införande av kvantitativa krav för svenska banker. I denna bilaga förklaras bakgrund och innebörd av de planerade regleringarna.

KAPITALTÄCKNINGSKRAV

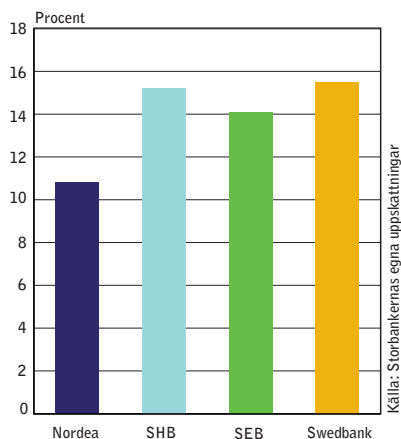
Jämfört med icke-finansiella företag består en banks balansräkning av relativt lite eget kapital. Syftet med det egna kapitalet är att bankerna ska kunna absorbera förluster, till exempel till följd av att låntagare inte fullt ut kan uppfylla sina förpliktelser. En av lärdomarna från finanskrisen är att det behövs högre krav på bankernas kapital. Därför har Baselkommittén för banktillsyn³⁵ utfärdat ett nytt ramverk, Basel 3, som bland annat innehåller ökade krav på kapitaltäckning.

Vad innebär de nya kapitaltäckningsreglerna?

Från och med den 1 januari 2013 planeras de nya kapitaltäckningsreglerna att införas för svenska banker. Inom EU sker införandet av Baselkommitténs förslag genom en ny kapitaltäckningsförordning och ett nytt direktiv (CRR respektive CRD4).³⁶

I det förslag till CRR/CRD4 som presenterats av EU-kommissionen krävs att banker, lite förenklat, ska ha minst 7 procent i kärnprimärkapital³⁷ från år 2019. FI, Finansdepartementet och Riksbanken kom dock i november 2011 överens om att förordna att detta krav ska gälla i Sverige från och med den 1 januari 2013. De svenska myndigheterna förordar dessutom att de fyra stora svenska bankkoncernerna Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank, utöver detta ska ha ytterligare påslag. Med det föreslagna påslaget ska deras kärnprimärkapital uppgå till minst 10 procent från den 1 januari 2013 och 12 procent från 1 januari 2015. Alla svenska storbanker uppfyller redan nu de krav som ska börja gälla den 1 januari 2013, enligt bankernas egna beräkningar (diagram 15).

Diagram 15:
KÄRNPRIMÄRKAPITALRELATION
(enligt Basel 3, kv 2 2012)

32 För att läsa mer om Baselkommitténs överenskommelse se: <http://www.bis.org/publ/bcbs189.htm>

33 Se: <http://www.fi.se/Press/Pressmeddelanden/Listan/Nya-kapitalkrav-pa-svenska-banker/>

34 Se <http://www.fi.se/Regler/FIs-forfattningar/Forslag-nya-FFFS/Listan/Forslag-till-nya-regler-om-kvantitativt-krav-pa-likviditetstäckningsgrad-och-rapportering/> för mer information.

35 Baselkommittén verkar under Bank for International Settlements (BIS) och utvecklar bland annat standarder för reglering och tillsyn av banker. Baselkommitténs förslag är rekommendationer som måste genomföras på nationell nivå för att bli bindande reglering.

36 Capital Requirements Directive 4 (CRD) och Capital Requirements Regulation (CRR)

37 Definitionen av kärnprimärkapital är vad som i icke-finansiella företag kallas eget kapital, d.v.s. aktiekapital, bundna reserver, årets resultat, balanserat resultat, m.m.

Det finns flera tungt vägande skäl för att ställa höga krav på svenska storbanker. De svenska storbankerna finansierar sig i stor omfattning genom att låna på de internationella kapitalmarknaderna, vilket gör dem känsliga för störningar på dessa marknader. Bankerna är dessutom mycket stora i förhållande till den svenska ekonomin. Om en eller flera svenska storbanker måste räddas kan det medföra stora kostnader för samhället och skattebetalarna. Marknaderna har dessutom lärt sig av historien och utgår ofta från att staten kommer att ingripa för att rädda stora banker. Uppfattningen att det finns en underförstådd garanti från staten gör att storbankerna både kan finansiera sig billigare än vad som annars hade varit fallet, och ta större risker.

LIVIDITETSREGLERING

Vad innebär likviditetsrisk?

Utöver kapitaltäckningsregler innehåller Baselkommitténs överenskommelse även riktlinjer som syftar till att minska bankers likviditetsrisker. Att en bank får problem med sin likviditet innebär förenklat att den för tillfället inte har tillräckligt med pengar (likvida medel) för att betala sina förfallande skulder. Orsaken till likviditetsproblem kan vara att en bank har utfärdat ett långfristigt lån, exempelvis ett bolån, med hjälp av finansiering på kortare löptid. Bankens kortfristiga finansiering ska således återbetalas innan den fått tillbaka pengarna för bolånet. Under normala omständigheter är det lätt för banken att förnya sin kortfristiga finansiering på de finansiella marknaderna. Under perioder av finansiell stress, som under den senaste finanskrisen, finns dock en risk att banken hamnar i likviditetsproblem och i värsta fall blir illikvid. För att undvika att svenska bankers likviditetsproblem förvärrades under finanskrisen bistod Riksbanken med tillfällig finansiering. Utöver detta inrättades även ett statligt garantiprogram för bankernas upplåning.

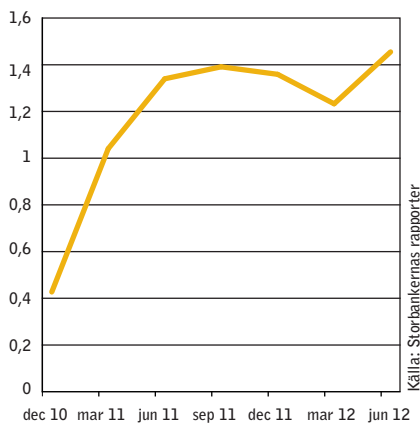
Vad innebär de nya likviditetsreglerna?

De nuvarande svenska bestämmelserna för finansiella företags likviditet innehåller inga kvantitativa likviditetskrav. FI har dock föreslagit ett införande av kvantitativt krav på likviditetstäckningsgrad från den 1 januari 2013.

Förslaget baseras på riktlinjer från Baselkommittén för banktillsyn om beräkning av likviditetstäckningsgrad (Liquidity Coverage Ratio, LCR), som fastställdes hösten 2010 och är planerade att införas i EU från 2015. LCR säger i korthet att banker ska ha tillräckligt med likvida tillgångar för att kunna täcka sina förväntade betalningsutflöden i en stressad situation under de närmaste 30 dagarna.³⁸ Det innebär en likviditetstäckningsgrad på 1. Om en bank hamnar i likviditetsproblem kan den omsätta sina likvida tillgångar och på så sätt möta de utflöden som sker under perioden. FI föreslår att det nya kravet kommer att gälla för de företag och finansiella företagsgrupper som i stor utsträckning är beroende av marknadsfinansiering och vars balansomslutning per den 30 september föregående år är större än 100 miljarder kronor. I dagsläget innebär det att åtta finansiella företagsgrupper kommer att omfattas av regleringen. Kravet föreslås gälla på aggregerad valutnivå, men också i de enskilda valutorna euro och US-dollar. Detta är för att säkerställa god likviditetshandling även i de utländska valutor som svenska företag i huvudsak finansierar sig med, och där möjligheterna till likviditetsstöd från Riksbanken är mer begränsade.

38 Likvida tillgångar omfattar i detta sammanhang huvudsakligen statspapper och till viss del säkerställda obligationer.

Diagram 16:
STORBANKERNAS
LIKVIDITETSTÄCKNINGSGRAD
(alla valutor)

I EU-kommissionens förslag till förordning om tillsynskrav för kreditinstitut och värdepappersbolag³⁹ föreslås att kvantitativa bestämmelser om likviditetstäckningsgrad införs från 2015. Då en EU-förordning har direkt verkan i alla medlemsländer kommer FI:s förslag till föreskrifter i ett senare skede att ersättas av den kommande EU-regleringen.

För att följa likviditetssituationen i Sverige har FI sedan sommaren 2011 krävt inrapportering av likviditetsrisker från alla i Sverige verksamma kreditinstitut och värdepappersbolag med en balansomslutning över 5 miljarder kronor. I inrapporteringen redovisar företagen i dag bland annat storlek på likviditetsreserv, kassaflöden och data för beräkning av likviditetstäckningsgraden. De företag som föreslås omfattas av de nya kraven har i stort redan i dag tillräckligt med likvida tillgångar för att uppfylla de föreslagna kraven. Storbankernas genomsnittliga likviditetstäckningsgrad visas i diagram 16.

Som komplement till LCR har även ett mer långsiktigt, strukturellt mått diskuterats som kallas stabil nettofinansieringskvot (Net Stable Funding Ratio, NSFR). Detta syftar till att banker i större utsträckning ska finansiera långfristiga tillgångar med långfristiga skulder. Banksystemet ska alltså bättre matcha löptiderna i sin finansiering och på så vis göra den mer stabil. De internationella diskussionerna kring NSFR är dock inte lika långt gångna som för LCR och införandet beräknas inte ske förrän år 2018 efter det att vidare utvärdering genomförts.

39 Proposal for a regulation of the European parliament and of the Council on prudent requirements for credit institutions and investment firms (COM 2011:0452).

Ordlista

Baselkommittén/Baselregelverket Den kommitté som förhandlar kring regelverket för banker och kreditinstitut som ska gälla internationellt. Exempel på överenskommelser är kapitalkrav för kreditinstitut, likviditetsreservkrav och krav på kreditinstituten att publicera information. Första regelverket skapades 1988 och kallades Basel 1. För närvarande diskuteras och utformas Basel 3 som ska börja införlivas 2013.

Bostadsinstitut Kreditmarknadsbolag specialiserat på långfristig finansiering av fastigheter och bostadsrätter. Kallas även hypoteksbolag.

Bruttomarginal Skillnaden mellan kundens faktiska tremånaders utlåningsränta och den kostnad som banken har för att finansiera ett nyttgivet tremånaders bolån.

Certifikat Ett finansiellt instrument för handel på penningmarknaden. Ett certifikat är ett skuldebrev som ges ut av till exempel en bank eller ett företag i syfte att låna pengar. Löptiden är maximalt ett år.

CRR/CRD 4 EU:s kapitaltäckningsförordning (Capital Requirements Regulation) och kapitaltäckningsdirektiv (Capital Requirements Directive).

Derivat Ett finansiellt instrument som innebär överenskommelser om förpliktelser vid en given framtida tidpunkt. Värdet på ett derivat är kopplat till en underliggande tillgång. De vanligaste derivatinstrumenten är optioner, terminer och swappar.

Eget kapital Post i företagets balansräkning som visar skillnaden mellan tillgångar och skulder, innehållande exempelvis kapital som tillskjutits av ägare, balanserade vinstmedel och reserver.

Emission Innebär att ett företag ger ut en obligation, eller en annan typ av värdepapper, i syfte att låna pengar på marknaden.

Finansiella marknader Ett samlingsnamn för marknader där finansiella instrument handlas. De fyra viktigaste marknaderna är valutamarknaden, räntemarknaden, aktiemarknaden och derivatmarknaden.

Företagscertifikat Värdepapper som ges ut av ett företag i syfte att låna pengar. Löptiden är max ett år.

Företagsobligation Värdepapper som ges ut av ett företag i syfte att låna pengar. Löptiden är minst ett år.

Interbankmarknaden Den marknad där banker handlar räntor och valutor sinsemellan.

Interbankränta En daglig referensränta baserad på de räntesatser för osäkrade lån som banker erbjuder till andra banker. I Sverige kallas den ränta som banker ställer till varandra för utlåning i kronor för Stibor (Stockholm Interbank Offered Rate). Den används som referens för räntesättning eller prissättning av derivatkontrakt.

Kapitalbuffert Kapital för att täcka förväntade eller oförväntade förluster.

Kapitalkrav Regler för hur mycket kapital ett företag minst måste hålla för att få bedriva verksamheten.

Kapitaltäckning Ett mått på hur stort kapital i förhållande till riskvägda tillgångar som en bank har för att klara kommande förluster.

Kreditinstitut Banker och kreditmarknadsföretag. Det är bara kreditinstitut som har Finansinspektionens tillstånd att låna in- och ut pengar.

Kreditrisk Risken att en låntagare inte fullgör sina förpliktelser.

Likviditetstäckningsgrad (LCR - Liquidity Coverage Ratio) Likviditetsmått definierat av Baselkommittén som mäter en banks förmåga att hantera ett stressat nettoutflöde av likviditet under 30 dagar. LCR på 100 procent innebär något förenklat att en banks likviditetsreserv är tillräckligt stor för att banken ska kunna hantera ett oväntat likviditetsutflöde i 30 dagar.

Likviditet Tillgången på likvida medel, i förhållande till förfallande skulder. Ofta använt för att ange ett bolags betalningsförmåga på kort sikt.

Likviditetsreserv/Likviditetsbuffert Likvida tillgångar avsedda att motverka likviditetsproblem.

Likviditetsrisk Risk för att få svårigheter att infria sina betalningsåtaganden. Se bilaga 2 för en mer utförlig beskrivning.

Listpris Den utlåningsränta som kreditinstitut marknadsför sig med.

Löptid Tidsperiod som återstår till utbetalning av en skuld eller förfall av en obligation. Ju längre löptiden är, desto större är ränterisken.

MFI Monetära finansiella institut, enligt SCB:s definition.

Nettomarginal Skillnaden mellan faktisk tremånaders utlåningsränta till kund och alla kostnader som är förknippade med att bedriva bolåneverksamhet, det vill säga bruttomarginalen minus kostnader utöver finansieringskostnaden.

Obligation En räntebärande löpande skuldförbindelse, eller ett skuldebrev, som ges ut (emitteras) av stat, kommun, kreditinstitut, hypoteksinstitut eller större företag. Obligationer har i allmänhet lång löptid, minst ett år. Obligationens nominella belopp återbetalas när löptiden gått ut, däremellan sker periodiska utbetalningar.

Reporänta Riksbankens styrränta. Den ränta som bankerna kan låna eller placera till hos Riksbanken på sju dagar.

Riskpremie Den extra avkastning investerare kräver i kompensation för att de tar en högre risk.

Riskvikt Vikt som används vid beräkning av riskvägda tillgångar. För att räkna fram en banks riskvägda tillgångar multiplicerar man, något förenklat, utlånat belopp med en riskvikt. Riskvikten bestäms utifrån hur troligt det är att låntagaren inte kan fullgöra sina låneåtaganden och varierar således mellan låntagarna – en hög riskvikt innebär större risk än en låg riskvikt.

Räntebindningstid Den period under vilken räntan på ett lån är bunden. För statsskuldväxlar och de flesta statsobligationer är räntebindningstiden lika med lånens resterande löptid.

Räntepunkt En räntepunkt är en hundraedels procent, det vill säga 0,01 procent. 100 räntepunkter motsvarar således 1 procent.

Ränterisk Känslighetsmått för finansiella tillgångar och skulder som mäter hur värdet förändras när marknadsräntorna stiger eller faller.

Ränteswap Instrument för att byta ränteflöden (rörliga mot fasta räntor och tvärt om) för att anpassa räntebetalningar.

Ränte- och valutaswap (Cross-currency basis swap) Instrument för att byta ränteflöden mellan två valutor (exempelvis svensk ränta mot euroränta) och i förekommande fall kapitalbelopp.

Spread Anger vanligen skillnaden mellan två räntor. På obligationsmarknaden mäts spreaden i räntepunkter (se räntepunkt).

Stabil nettofinansieringskvot (NSFR – Net Stable Funding Ratio) Likviditetsmått definierat av Baselkommittén. Måttet ställer en banks stabila finansiering i relation till dess illikvida tillgångar under ett stressat scenario som pågår i ett år.

Stibor Se interbankränta.

Swap Ett avtal mellan två parter att utbyta en viss valuta/ränta mot en annan valuta/ränta under en i förväg bestämd tidsperiod och i enlighet med vissa villkor. Se även ränteswap samt ränte- och valutaswap.

Säkerställda obligationer En obligation där innehavaren har särskild förmånsrätt i emittentinstitutets säkerhetsmassa vid en eventuell konkurs. Syftet med säkerställda obligationer är att kreditrisken normalt är lägre jämfört med obligationer som inte är säkerställda, vilket medför att upplåningskostnaderna sänks. Det är bara kreditinstitut som får ge ut säkerställda obligationer efter tillstånd av FI.

Valutarisk Risken att påverkas negativt av rörelser i valutakurser.

Finansinspektionen
Box 7821, 103 97 Stockholm
Besöksadress Brunnsgatan 3
Telefon 08-787 80 00
Fax 08-24 13 35
finansinspektionen@fi.se

www.fi.se